

Előfizetési ár

„MAGYAR DOHÁNYUJSÁG”-ra

Egész évre . . . 4 frt.
Fél évre . . . 2 frt.
Negyed évre . . . 1 frt.

Megrendelés a kiadóhivatalban
vagy utalvánnyal minden
postahivatalnál eszközölhető.

SZERKESZTŐSÉG:

Budapest,

VI., Podmaniczky-utca 1. sz.

MAGYAR

DOHÁNYUJSÁG.

Előfizetési ár

„MAGYAR DOHÁNYUJSÁG”-ra

Egész évre . . . 4 frt.
Fél évre . . . 2 frt.
Negyed évre . . . 1 frt.

Megrendelés a kiadóhivatalban
vagy utalvánnyal minden
postahivatalnál eszközölhető.

KIADÓHIVATAL:

Budapest, VI. Podmaniczky-utca 1. sz.

A dohánytermelést és dohánykereskedést felkaroló gazdasági szaklap.

Hirdetéseket felvesz a kiadóhivatal és az ország
minden hirdetés-gyűjtő ügynöksége.

Felolvasó szerkesztő és lapfőtudós: **Daróczy Vilmos.**
Társzerkesztő: **Iovag Kleberg Oswald.**

Hirdetések: Negyed oldal 5 frt; kisebb hirdetések
minden petit sor 4 kr.

TARTALOM: Általános tudnivalók. Irta: **L. K. O.** — Dohány-kiviteli kereskedelmi helyzetünk. Irta: **Daróczy Vilmos.** — Felolvasás a dohánykezeléséről. Tartotta: **Láng Ferencz.** — Mezőgazdasági levelek. Irta: **Hertzka J. Ottó.** — A dohány Magyarországon. Irta: **Daróczy Vilmos.** — A dohánykérdéshez. Irta: **Schmitter Agost.** — Vegyesek. — Szerkesztői üzenetek. — Hirdetések.

TÁRCSA: A párisi világkiállítás dohány-pavillonja.

Általános tudnivalók.

A dohányjövédéket illető pénzügyi törvények és szabályok hivatalos összeállításának 13. 16. és 73. §-ai értelmében köteleztetnek a termelők a kincstár számára termelt dohányt a kitűzött határnapon az illető m. k. dohánybeváltó hivatalhoz, annak beváltása végett szállítani.

Ha a dohány beszolgáltatása a kitűzött határnapra kivihető nem volna, kötelesek a termelők azt az illető hivatalnak (bizottságnak) legalább három nappal a kitűzött határidő előtt bejelenteni és más határidőt kieszközölni.

Azon termelők, kik a meghatározott beváltási határidőben megjelenni szándékosan elmulasztánák, rendszergései bírsággal fognak büntettetni, mely bírságnak mérvét a pénzügyminiszterium határozza meg.

Figyelmeztetnek a termelők, hogy a dohány beváltása alkalmával járműveiket takarékos eszközökkel lássák el, nehogy az anyag kedvezőtlen időjárás beálltával nedvesség által szenvedjen, mert az ily állapotban nemcsak a csekélyebb osztályba soroztatik, hanem nedvesség fejében aránylagos súlylevonás is alkalmaztatik.

A kincstári nagytermelők, úgy nemkülönben a kistermelők termése beszállítása alkalmával a község részéről egy bizalmi férfiú megjelenni tartozik.

Az 1887. XLIV. t.-cz. értelmében köteleztetnek az 5 holdon alóli kistermelők összes terméseiket a beváltási határnapra egyszerre beszállítani, ellenkező esetben jövőre a dohánytermelésből ki fognak zártni.

A dohánytermelési engedély elnyerésének feltételei.

Dohánytermelési engedélyre csak az tarthat igényt, ki a polgári törvény rendelkezései szerint — terhes szerződést köthet, s aki az 1867. évi márczius 10-dike óta elkövetett dugarúság miatt illetékesen el nem ítéltetett, vagy más jövődéki kihá-

gás folytán, a dohánytermelésről el nem tiltatott.

A dohánytermelés engedélyezéséhez az eddigi szabályok értelmében megkívánható kellekemen kívül ezen a törvény 2. §-a értelmében, kimutatandó, hogy a kérelmezett földterület a dohánytermelésre alkalmas, talajviz (föld árja) által nincs veszélyeztetve, egészen száraz, a termelésre kellőleg elő van készítve, ellenőrzés céljából mindenkor megközelíthető, s a menyében annak nagysága hiteles térképpel nem igazolhatik, könnyen felmérhető, végül, hogy onnan gyártásra alkalmas, jó égésű anyagot lehet várni.

Mindaddig, míg a termelésre alkalmas területek bizottsági megállapítása valamely községben meg nem történt, a részben, hogy valamely földterület a dohánytermelésre alkalmas-e vagy sem? első fokban, a dohánybeváltó felügyelőség határoz a rendelkezésre álló, illetőleg megfelelő módon beszerzendő adatok alapján.

Ott ellenben, hol a termelésből kizárt földrészeket bizottsági felvétele megtörtént, a termelési kérvények betérjesztése alkalmával — rendelkezésre bocsátott bizottsági felvételek alapján — a község köteles az engedély ivben megjegyezni, ha oly földrészeleire is kérétek engedély, mely a termelésből kizárattok.

A kérelmi íve akként szerkesztendő, hogy ezen §-ban megkívánt kellekek igazolására szerkesztett rovatokban azon körülmény is felvétetik, hogy az illető földterület a bizottsági felvételek alapján nincs-e kizárva a termelésből s hogy az illető termelő a szabályszerű saját vagy közös tulajdonukat képező szárító-pajttal, illetve simító-helyiséggel birnak-e, a községi előljárásságok lesznek kötelesek igazolni.

Uj termelőknek termelési engedély csak az esetre adható, ha kimutatják, hogy a fenti kellekeknek megfelelő szárító-pajttal és simító-helyiséggel birnak, vagy ha arra kötelezik magukat, hogy a dohánytörvény szerinti szárító-pajttal és a simításig külön simító-helyiséget állítsanak; és ez esetben is rendszerint az általuk tulajdonul vagy hasznosításban birtó összes szántóföldek egy-egy ötöd részénél nagyobb területre nem adható termelési engedély.

A dohánytermelésre és palánta nevelésre való bejelentések beadása véghatáridőül a termelési évet megelőző deczember 31-ike szabatik ki.

A fentebbi határidőig a bejelentési íveknek megfelelő rovatilag szabályszerűleg kitöltve, kis és nagy községekben kizárólag csak a községi előljárásságoknál, rendezett tanácsú és törvényhatósági joggal felruházott városokban pedig a polgármesternél adandók be, később, vagy más helyen beadott bejelentések feltétlenül el lesznek utasítva.

L. K. O.

(Folytatása következik.)

Dohánykiviteli kereskedelmi helyzetünk.

Szükségesnek tartom, hogy ezen nagyon fontos dologról, a dohánykereskedés jelen szomorú helyzetéről, egy világos képet nyújtsak az igen tisztelt dohánytermelő közönségnek.

Szükséges ezt már azért is tudnia, hogy lássa, min 5 jelentékeny szerepe és rossz befolyása van a rossz minőségnek a kereskedelem pangásában és hogy jelenlegi kereskedésünk majdnem teljes megszűnését nagy részben a rossz minőség is idézte elő és annak lehet azt legjobbadán köszönni.

Nemzetgazdasági szempontból dohányunk kivetele óriási faktort jelez és megmérhetetlen szerencsétlenséget képezne az reánk, ha azt nem lehetne gyakorolni.

E nagy fátumot okozta még az a körülmény is, hogy az egész világban agrar politikát üznek és minden ország a szűkeleteit otthon akarja előállítani; teheti és teszi is azt az egész világ, csak hogy nincs ám az egész világ így megáldva éppen a dohánytermelési talaj és éghajlattal, mint mi Magyarországon.

Hogy néhány szóban elmondjam a dohánykereskedelemnek jelen kétségbeesztő állapotát, röviden csak annyit mondom róla, hogy az olyan rossz, mint a minőség sohasem volt, egyezővel minden eladási forrásunk kiapadt és a mi igen ritkán és kevés mennyiségben el is adatik, az csak potom áron és rendkívüli nehézség és kellemetlenségekkel történik.

A mi reánk a legnagyobb csapást mérte, az az Olasz- és Franciaország egyeduralmái voltak, mely két ország tőlünk évente 30–40,000 méter. dohányt vett ezelőtt és most már tőlünk egy kilogrammot sem vesz. Ezen országok elidegenedtek tőlünk, első sorban — mint már jeleztem — a rossz minőség következtében, de melyet tőlünk mégis venni kénytelenek voltak. Most azt saját földjeiken előállítani erőlködnek, Franciaországban különösen nemcsak azon vidékeken, a hol a filoxera a szőlőjét tönkretette, hanem egészen új departement-okban kezdte meg a dohánytermelést, mely talajok azonban a dohánytermelésre nem oly alkalmasak, mint azon részek voltak, melyek a német birodalomba estek.

És hogy ottan a dohány mennyiségileg, de főleg minőségileg nem a legfényesebben sikerül, bizonyítja azt azon alapos jelentés is, mely a párisi világkiállítás dohánypavillonjáról mult és jelen számunkban megjelent, melyből a sorok közt olvasható a nem igen fényes siker a francia dohánytermelésben, sem mennyiség, de főleg minőségben bizonyára nem.

A mi dohánytermelésünk pedig rohamos léptekkel halad az oszkerü termelés terén és már is lépten-nyomon látszanak a jobb minőség előállításához megkívánható jelenségek, és ha így haladunk, termelőink mihamarább arról fognak meg-

győződni, hogy a magas kormány tekintetbe fogja venni a jobb minőséget és méltányolni fogja a termelő jó indulatát és fáradságát és kellően fogja azt megjutalmazni, mert nem vélek csalódní, midőn azt hiszem, hogy a jobb minőség ára mindig hatalmasan emeltetnifog.

Ilyen körülmények mellett nagy reményeségünk van, hogy Franciaországot is visszahódítjuk, mert jobb minőséget fogunk nekik is adhatni; mindezen dolgokról a francziáknak bő felvilágosítást adni nekem a véletlen jó alkalmat nyújtott, úgy-mint:

A francia kiállítási bizottság annak idején felszólította az összes művelt nemzetek szakköréit és így a magyar orsz. gazdasági egyesületet is, hogy minden az országban termő ipari növényre nézve egy jelentést adna be, megjelölve a megyéket, a hol ama növényeket művelik. Az 1875. 1878 és az 1885—1888. évek termelésének összehasonlítása stb. Így például a dohány nál a dohánytermelés módja, a föld megmunkálása, alkalmazott trágya, vetőmag fajok, a használható levelek mennyisége hektáronként, eladási ár, a levelek kikészítése, bruttó-termény és jövedelem. A levelek vásárlási módja, szabad termelés, monopolum stb.

Az orsz. gazdasági egyesület válaszmánya kijelölt az egyes szakmába vágó dolgokra több igen jeles szakértőket, a dohány számára pedig az én csekélységem lett kijelölve. En ezen reám igen nagy megtiszteltetésnek eleget tenni siettem és munkámat az orsz. gazdasági egyesületnek beadtam. Munkám igen szép elismerésben részesült; ő méltósága gróf D e s s e w f f y A u r é l ur, az orsz. gazdasági egyesület elnöke írásilag közölte velem teljes elismerését.

Az én főterekvésem ezen munkálatnál odairányult, hogy különösen a francziáknak a lehető legjobb színben eseteljem haladásunkat és törekvéseinket a jobb minőségű dohány előállítására és felvilágosítsam arra nézve, hogy a mi leendő dohánytermelésünk okvetlenül használatlanul jobb minőségű lesz az eddiginél, mert az új törvények magukkal hozzák azt, hogy a

minőségnek okvetlenül jobbnak kell lenni az eddiginél. A bentszáritás és egyéb sok minden oly intézkedések: talaj-megválasztás stb. mind olyan dolgok, melyek a minőség jóvátételét végeztetnek alkotva. Ilyen irányban irtam meg a nevezett kis munkát, melyet olvasóim becses engedelmével e lapban most reprodukálni fogok, közölve a lap más helyén igénytelen munkálatomat.

Daróczy Vilmos

Felolvasás a dohány kezeléséről.

Tartotta Szegeden, a városháza tanácstermében 1889. évi június hó 30-án délelőtt a szegedi gazdasági egyet felkérésére: L á n g F e r e n c z. m. kir. pénzügyi tanácsos és dohánybevalló felügyelő.

(Folytatás.)

További ápolási munkák még a tetőelhányás vagy a levelek számának szabályozása s a kacsozás. A tetőelhányás vagy bugázás abban áll, hogy a növények tetejét akkor, mikor a virágok mutatkoznak, körülmelegítjük a lecsipjük, a mi a levelek jobb fejlődését eredményezi. Pipadohánynál a bugázás elmarad.

Ezzel a munkával kapcsolatban a levelek számát is szabályozzuk, vagyis a fölösleges leveleket eltávolítjuk. Hány levelet hagyunk meg, ez különösen a talajtól s a fajtától függ; vannak esetek, midőn 16—20 levél meghagyása is célszerűnek mondható, rendszeren azonban 8—12, legfőkébb 15 szokott a megmaradó levelek száma lenni. A növények nem fejlődésvén egyenlően, a tetőelhányás és a levelek kevesbitése sem történhetik egyszerre, hanem ezzel a munkával a növények fejlettségi fokához kell alkalmazkodnunk.

Hazánkban a tetőelhányást csak tökéletlenül gyakorolják, holott jó borítólevelek előállítására céljából annak gondos végrehajtása nagyon ajánlatos, másrészt azonban tény az, hogy a le nem fejezett dohánylevelei finomabbak, nikotintartalmuk csekélyebb és kitűnő pipadohányt szolgáltatnak.

Hogy a tetőelhányás a levelek nagyságát mennyire befolyásolja, azt Haberlandt kísérleti mutatója, a melyek szerint a lebugázott növények leveleinek fölülete 280—310 cm., míg a le nem bugázott növényeké átlagosan

csak 223 cm. volt, mindazonáltal a lebugázás következtében a levélhozam általában csekélyebb, mint közönséges művelés mellett, csak-hogy a lebugázott tövek levelei nagyobbak, egyenletesebbek s ennél fogva értékesebbek mint a bugázatlanokéi.

A bugázást kerti leveleknél sohasem szabad eszközölni; mert ezek levelei ez által durvákká lennének s az illatukat is elveszítének.

Meg kell itt még említenem, hogy a bugázás a dohánylevelek fejlődésére és minőségére igen fontos munka és csak akkor felel meg a czélnek, ha azt kellő módon eszközözljük. Kellő ideje a bugázásnak a z, mikor a virágbuga első bimbója teljesen kivitott; mert ha előbb bugázunk, — mint igen sok szakmunkában is az tévesen feljárnlv van, t.-i. mikor a virág-bimbók a levelektől elválnak vagyis kibújnak — akkor még elsirja magát a dohánytöke; mert abban az időben még a töke a virágbuga fejlesztésére törekedvén, minden táplálékot, nedvet a felé hajt, mirelfogva a letört bugaszaron azután sokszor két napon át is sok nedvet veszít a töke, a mi a levelek fejlődésére ártalmas; ellenben, ha későn, vagyis a virágbuga teljes kivitása után eszközöljük azt, akkor már sok táplálékot vont el a buga a levelektől, tehát azok fejlődésükben szintén kisebbek, sőt tartalom nélkülivé is lesznek.

A tetőelhányás következtében a levelek hónaljának levő alsórügyek hajtásnak indulnak és kacsokká, vagyis fattyuhajtásokká fejlődnek. Ezeket a hajtásokat, a melyek a levelek teljes kiképződésének rovására nőnek, szükség szerint ismételve el kell távolítani s ezt a munkát kacsozásnak nevezzük.

Hazánkban ezt a munkát is sok helyen elhanyagolják, a minek az a következménye, hogy a levelek egyetlenekké válnak. A leirt műveletekhez meleg időjárás választandó; mert ilyenkor a levelek lelőgnak s így a járás-kelés kárt nem okozhat bennök; erre a munkára továbbá csak gyakorlott és ügyes férfimunkásokat szabad alkalmaznunk, akiketől megköveteljük, hogy szűk ruhába öltözzenek, nehogy bő ruházatukkal a fölütte törékeny leveleket megsértsék. Legügyesebben és leghelyesebben végezhetik azt 12—14 éves férfigyermekek

TÁRCZA.

A párisi világkiállítás dohánypavillonja.

(Befejező közlemény.*)

Láttuk már a gyártás különböző módjait, valamint a személyzetet, mely arval foglalkozik és nem lesz talán még érdektelen, ha a nyers anyagra, nevezetesen a belföldi természetre vonatkozólag néhány adatot felhozzuk.

Köztudomású dolog, hogy a dohánytermelés alá van vetve előzetes engedélynek, mert nem minden föld alkalmas a dohánytermelésre és főképen mert összpontosítani kell a termelést, hogy az adminisztráció által gyakorolt szigorú ellenőrzés költségei kisebbek legyenek.

1870 előtt 18 departement (megye) foglalkozott dohánytermeléssel, köztük a felső- és alsó-rajnai megyék az összes franciaországi dohánytermésnek majdnem felét szolgáltaták; a megszállás után más megyékre szorított a dohánytermelés és ma 22 megye van, melyek 6 csoportra oszolnak, úgy mint: 1) a Nord és a Pas-de-Calais; 2) az 'Ille-et-Vilaine;

3) a Gironde, Dordogne, Lot-et-Garonne, Lot, Landes és Hautes-Pyrénées; 4) a Corrèze és a Puy-de-Dôme; 5) a Haute-Saône, a Vosges, a Meuse és a Meurthe-et-Moselle; végre 6) a Vaucluse, Isère, Savoie, Haute-Savoie, a Bouches-du-Rhône a Var és Alpes-Maritimes nevű megyékre. 1867-től 1888-ig a termelés sok ingadozásnak volt alávetve. A három első év alatt majdnem változatlanul 19.300.060 kilogramm volt a dohánytermés; 1870-ben természetesen a 2 legnagyobb termeszto megyének elvesztése folytán, a termés eredménye 8.400.000 kilogrammra szállt le, vagyis 15 millió frankról 7 millióra. De a termelés nemsokára növekedett, miután új ültvények alapítottak; 1874-ben a termés eredménye 13½ millió kilogrammot tett ki és ez rövid ideig tartó alábbszállás után 1878-ban ismét 12 millióra emelkedett. A következő évben különös véletlen folytán a termés-eredmény nem tett ki többet mint 9½ millió kilogrammot, de nemsokára ezután megint emelkedett és 1887-ben 22.600.000 kilogramm-ot eredményezett (körülbelül 19 millió frank értékben).

1888-ban a termés eredménye megint csökkent, mert nem volt nagyobb 20.175.000 kilogrammnál, mi 16.423.000 frankot képvisel. Ha a statisztikai adatokat összehasonlítjuk,

akkor azt fogjuk tapasztalni, hogy a dohánynyal mivel földek területe a termésnek súlyeredményeivel aránylagosan váltakozott; 1867. évben 13,501 hektár volt dohánynyal mivelve, mi 1871-ben 9709 hektárra szállott le és ma már megint 16,507 hektáron természetnek dohánnyt.

Az ültvényesek száma nem követte mindig ugyanezen változásokat; 1867-ben 44.546 ültvényes volt, 1871-ben nem volt több 30,289-nél. Egészen 1881-ig nem volt valami nevezetes szaporodás tapasztalható, mert ebben az évben csak 30,070 ültvényes volt. De a következő évben rohamosan emelkedett, mert ez évben már 43,025 ültvényes volt. Ezen növekedés folytatódott és 1888-ban már 63,284 ültvényes volt, mi 1867 óta 40%-nyi növekedésnek felel meg, míg a mivel terület növekedése csak 20 százalékot tesz ki.

Ez abból magyarázható, hogy a szállítókéek elpusztulása után sokan annak helyébe dohánnyal foglalkoznak. A dohánnyal-velés különben ez által nem nyert sokat, mert az ily földek nem termékenyek; 1867-ben az átlagos bruttó-jövedelem hektáronként 1139 frankra rugott és eltekintve az 1870. és 1871. évektől, mikor csak 613 és 943 frankot tett ki, 1887-ben az 1181 frankot nem haladta

*) Előbbi közlemény a „Magyar Dohány-Ujság” 1. évi 22. számában.

vagy leánykák is; mert ezek legkönnyebben járhatnak az ültetvényekben. Szerintem legokszertűbb a kacsoz a tökére nem egészen letörni, hanem csak jól kétéfélre törni, de azon függni hagyni; ug a második kacshajtás azután sokkal később fog mutatkozni, miáltal sok munkát kiméhelthünk meg.

Ellenséges befolyások. A dohányt érhető ellenséges befolyások között első helyen a kedvezőtlen időjárást kell megemlítenünk. Fagyok, hosszas nedvesség vagy tartós szárazság, jégeső és erős szelek az egész termést veszélyeztethetik, vagy érezhetően károsítják. Két pillangó t.-i. a káposzta-bagoly-lepke (*Mamestra brassicae* d.), de főleg a gamma bagoly-lepke (*Plusia gamma*), az előbbi feketés, az utóbbi zöldesbarnás hernyója sok kárt okozhat a dohányban.

Nagyon sok kárt, talán legtöbb kárt tesz még a dohányültetvényekben, kivált a későn ültettekben, a *nuctua* segítis, vagyis a vetési bagoly-lepke hernyója, az u.-n. pajod vagy kert-i kukac, a melyet sok helyen ordasnak és pajoféregnek is neveznek. Ez a fölötté kértékony hernyó éjjel végzi a munkáját s a föld fölésznen rája el a dohányrészát és leginkább a laposabb helyeken tesz legtöbb kárt. Irtására legujabban ajánlva van a benzín, a mit úgy alkalmazzunk, hogy a dohányrészától mintegy 20 cm. távolságban a sorok irányában és keresztútjában keskeny és mintegy 3—4 cm. mély barázdákkákat húzunk kis kapával, azután beleöntjük egy locsolóból a benzint és mindjárt földdel betakarjuk; a benzín elpárologván, a szaga megöli vagy elkergeti a pajodot; de vigyázni kell, hogy a dohányt le ne öntsük benzinnel, mert akkor ez is megfeketedik és kihal. Egy négyszögletes területre 3 gramm benzín elégséges, egy katasztrális holdra tehát mintegy 16 kgr. kell, a mi, kilóját 35 krral számítva, mintegy 5 forint 60 krra kerül és két napszamos egy hold területet meglocsolhat egy nap alatt. Ajánlva van még azután a naphthalin-por is, a mit vízben feloldva legjobb a dohánynövények tövére locsolni. Ebből egy katasztrális holdra mintegy 20 kilogramm kell, a mi, 20 krt véve kilonként, 4 forint költséggel járna holoanként. Két napszamos egy napon szintén belocsol evvel egy holdat.

(Folytatása következik.)

meg. Legkevésbé sem fogunk megmaradni az 1888-iki eredménynél, — 995 frank — mely eredményhez kétségkívül az új ültetvények is hozzájárultak, melyek keveset jövedelmeztek.

Az ültetvényesek végre azon területeken, melyeken a termelés meg van engedve, igen egyenetlen módon szétszórva laknak és e miatt a termelés eredménye igen különböző mindegyik megyében, a melyeket említettünk.

A számok, melyeket felemlíteni fogunk, az 1887-ik évre vonatkoznak. A legfontosabb département a dordogné-i 4,862,190 kilogramm, ezután jön a lot-et-garonne-i megye 3,663,657 kilogramm, erre az isère-i megye 2,381,809 kilogramm, a lot-i 2,238,499 kilogramm, a gironde-i 2,160,688 kilogramm. Mint nevezetes termelők említendők még a pas-de-calais-i és a nord-i megyék 1,515,933 és 1,327,134 kilogrammnyi dohánytermeléssel; legutolsó helyen áll a meuse-i departement, mely 10,663 kilogrammot szolgáltat. Algéria összesen 2,668,295 kilogramm szolgáltat. Mindegyik megyében sajátos növények teremnek, melyek különböző nicotintartalommal bírnak; míg például a Havanna dohány nicotintartalma 6%, a virginai dohányé 6-8 százalékos, a javaié 1.42% és a marylandy-é 2-7-től fejjebb, addig a lot-i dohány nicotintartalma olykor 10-47%-ot, a var-i és az Al-

Mezőgazdasági levelek.

III.

A felébe való munkálásnak következménye az lón, hogy a midőn idővel is a tulajdonos vagy bérlő azon elhatározásra jutott, hogy földjeit maga fogja munkálni, egyszerűsmind tapasztalnia kellett, hogy földjeinek nincs ereje, hogy ki vannak sajtolva; ezen segítendő, valamennyi följét meg kellett trágyázni, vagy uagnak meghagyni. De valamint minden ember, ug a földész is élni akar és hogy megélhessék, legkivált a bérlőnek aratnia kell; de hát ugarról aratni nem lehet, tehát minden áron trágyázni kell, csak hogy trágyázni megint nem lehet trágya nélkül! Ezen segítendő, ideiglenesen pótrágyához kell folyamodni, még pedig olyanhoz, mely nagyobb mennyiségben és nem fölötté drágán szerezhető meg.

Ebben az értelemben, legkivált hogy ha a dohánytermelés is számbaveendő, a hamuval való trágyázást, vagyis inkább a földégetést merem ajánlani mint ideiglenes, de a mellett hathatós kisegítő eszközt. Véleményem szerint, mely véleményem tapasztaláson szerzett meggyőződésen alapszik, az által két irányban czélt érünk el és pedig először habár csak rövid időre trágyázást il. tápanyagok-ban meggazdagítást a talajnak, és másodsor fölőszlató vagy olvasztó működése által, mely hatásában az ugaréhoz hasonlít. Hogy ennek valódiságáról meggyőződünk, nem kell csak bármely gazdasági műben lapoznunk, de minálunk gyakran azon káros hibával találkozunk, hogy a miről van is elméletileg tudomásunk, gyakorlatilag azért még sem használjuk, és ug látszik, ug van az a földégetéssel is.

Volt alkalmam egy gazdaságban, melynek kezelése hatáskörömbe esett, az eljárás jó sikeréről meggyőződhetni. E gazdaságban tulnyomóan kalászos életek lettek termelve és az annak előtti feles gazdalkodás folytán csekély volt a marhaállomány, és ug nem is volt képes a nagy mennyiségben felhalmozódó szalmát értékesíteni, trágyává átváltoztatni; ez ideig a fölőszeg egy része neveltség olcsó áron lett eladogatva, más része pedig műtrágyának földolgozva. Azon időben, midőn ezen gazdaság tulajdonosa elhatározta magát arra, hogy ezental maga fogja földéit munkálni, a

mult évről igen sok szalmája maradt fön, ezt egy földre hordatta fel, melyen a zab sem akart már jól teremni. Minden hold földre 12 szekér szalma jutott, ott el lett egyenlően terítve és közvetlen az alászántás előtt elégetve. Az eredmény tökéletesen megfelelt a várakozásnak, mert az ug ellátott, csekély kótésű fekete buzaföld, most három kielégítő aratást hozott.

Mint trágya, azaz mint olyan eszköz, mely a földet a növények részére szükséges tápanyagokkal abszolte meggazdagítaná, nem is hasonlítható a szalma hamuja a marhatrágyához, mert magában véve a hamu a földet csakis kovanyja, alkálaja, sója, mesze és az azal összeköttesében levő phosphorsava által gazdagítja meg. Amint ebből kitűnik, a hamu alkotászeinél fogva hatásában csak arra van utalva és hivata inkább, hogy azon tápanyagokat, melyek a földben nyersen megvannak ugyan, de a növények által föl nem vehető alakban, föloldják és ezáltal olyformán preparálják, hogy általuk assimilálhatók legyenek, mert közvetlen táplálék a kalászos gabnák részére csak kovanyja által, a leveles herék stb. takarmányok és gumós növényekre a mész és alkáli által hatnak.

Hogy ha részletesen elemezzük egyenkint a hamu alkotászeinek tulajdonságait és ezek által előidézett eredményt tekintjük, annál világosabban tűnik elő az ezek által fölőszlatott minősége és hatása az egésznek. A fölőszlatás a hamunak a mész mint önálló trágya magában is használatban van, a hatás, melyet ug általa el akarunk érni az, hogy olyan anyagokat, melyek szükségesek a növények táplálkozására, és megvannak ugyan a földben, de megkötte lévén valamely savany által, emezk által nem emészthetők fel, a mész mohón egyesül ezen savanyokkal, mi által emezk fölőszabadulnak, könnyen feloldhatók és föloldhatókka lesznek, és ug kész táplálékot nyújtanak a növényzetnek, vagy pedig erős szivós agyaföldön tisztán szervezetileg is használ fölőszlatólag. Mint tápanyag magában véve a mésznek vajmi kevés jelentősége van. A hamunak savai hasonlólag hatnak mint a konyhasó, melyet ugyan, nagy árat tekintve, mint trágyát nem igen lehet fölőszorolni, hatása igen izgató és éles, tiszta alakban használva megöli a rovarokat és gyenge növényfajokat is.

pes-Maritimes-i 4%, a Dordogneban 3-5—2 százalékos, a Nordban 6.56% és a Pas-de-Calais néhány részében 5-50%. Algéria lejtőin 4-10% és Isèreben 2-4—1%-ot stb. tesz ki.

1878-ban az átlagos fogyasztás lakosonként csak 870 gramm volt, 1884-ben már 960 grammot tett ki; ma minden lakosra 936 gramm esik, mi 9 frank 65 centimet képvisel, és a mi lakosonként 7 fr. 86 cent. tiszta jövedelmet jelent, levonva az előbbi összegből a dohány árát. Ha nemcsak a középzsámításra akarunk kiterjeszkedni, akkor csakhamar észre fogjuk venni, hogy a fogyasztás egész aránytalanul oszlik meg Franciaország különböző részeiben, anélkül azonban, hogy a dohányfogyasztás maximuma a szeszfogyasztás maximumának megfelelné; igaz ugyan, hogy a nordi departement-ban a fogyasztás fejenként 2-241 klgammot tesz ki és ez azon (departements) megyéknek egyike, hol a szeszivásnak legtöbb áldozata van, de ezzel szemben ott is a dohányfogyasztás maximumával találkozunk. (Bouches-du-Rhône-ban fejenként 1639 gramm), a hol a pálinkától mit sem kell tartani; Franciaország középső részében a legcsekélyebb dohányfogyasztás van, fejenként a lozère-i megyében 315 gramm, az aveyroni megyében 380, a dordogni megyében 439, a loire-i megyében 477 és a cantali megyében

499 gramm; nagy fogyasztás van észak-keleten és a földközi tenger partján, 1951 gramm a felső-rajnai megyében és 1678 gramm a vari megyében.

Nem mulaszthatjuk el azt a megjegyzést tenni, hogy a pipadohány a legfontosabb tényező az eladásnál, t. i. 66-97%; pár év óta a szivarkafogyasztás szüntelenül szaporodik, valamint a szivarfogyasztás is és összesen 12 százalékat tesz ki. A burnót fogyasztása azonban szüntelenül csökken.

Végre nem marad egyéb hátra, mint azon bevételről és nyereségről szólni, melyet a kezeléség minden évben elér. 1811. óta az állam maga gyakorolja az egyedúráságot és 1887-ig, azaz 76 év alatt 12,787,337,876 fr. bruttó-bevételt és 9,688,392,661 frank nettó nyereséget ért el, azaz körülbelül 10 milliárdot; az utolsó 10 évben egymagában 3 milliárd tiszta nyereséget ért. Elvégre odajutottak, hogy a kezelési költségeket folyton kisebbítik és e helyett a viszonylagos nyereséget folyton nagyobbítják; 1811-től 1859-ig 30-6%-ot tett ki a kiadás; 1860-tól 1871-ig csak 24-72%-ot és az utolsó, 1872-től 1887-ig terjedő időszakban csak 18-63%-ot tett ki. A nyereség nagyobbítását azáltal érték el, hogy a donány árát kétszer tölemelték, t. i. 1860-ban és 1872-ben.

A vegetációra nézve leglényegesebb alkatrészei a hamunak a phosphorsavany és a káli; sokan ugyan tagadják, hogy közvetlen táplálólág hatni volnának képesek, de ezen föltevés nem lehet helyes, amennyiben majdnem minden kulturális növényben találhatunk, de mint olyan közvetítő eszköz, mely a tápanyagok felosztását előmozdítja, talán első helyen áll a phosphor savany a földben, oly annyira, hogy nála nélkül tökéletes vegetáció alig képzelhető, mert a szényen is, mely nélkül vegetabilis élet nem létezik, leginkább a vele való összeköttetésre törekedve válik ki a földnek organikus alkatrészeiből és csak az által nyeri el azon alakot, mely alakban a növényzet által fölemészthető. A szilikátok és alkáliák is általa oldódnak fel és nyírik meg azon alakot és minőséget, a melyben képesítvők a növények általi fölvetelre. Azon alkáliák és szilikátok, melyek a hamuban tartalmazvák, mindjárt eleve képesítvők arra, hogy fölemészteszenek a növények által, minthogy a fölolvadásukhoz szükséges föltételeket maguknál hordják, mely körülmény hiányában fontosságuk mint trágya nem volna valami lényeges, mert ritkán hiányzó alkatrészei a földnek.

A hamu magában véve, tekintve csak az alkatrészeket, melyekkel a talaj általa gazdagítottatik, csak egy rését képezi a czélibavett összhathatásnak, melyet valamely anyag — szalma — elégetése által el akarunk érni: tökéletessé ezen hatás csakis az égetés által, annak jótékonyan ható forrása és annak utolagos következményei által lesz. Megelőzőleg említém, hogy a földnek égetése által egy az ugart pótló vagy hozzá hasonló eredményt érünk el, mely állításom, úgy hiszem helyesnek fog bizonyulni, hogy ha megvizsgáljuk, hogy mi célt követünk az ugár által és ha az égetés által elérthez hasonlítjuk. A földet ugarnak hagyni annyit jelent, mint időt engedni neki, hogy kiképezze, kifejlessze zeolitikus részét, azsz, hogy a talajban ugyan létező, de nem fölemészthető alakban lévő tápanyagok mindenféle meteorologiai külfelnyások u. m. eső, hó, fagy; és hőség stb. által assimilálhatóká átváltoztathassanak. Ez történik részint az által, hogy olyan anyagok oldódnak föl, melyek eddig vegyileg lekötvé tartották, mi által a növényekre nézve hozzáférhetetlenek voltak, részint saját maguk felosztatóvá tétele által, és végül a légkörből való mindenféle anyagoknak fölvetele által. Ezen utóbbinak azonban kevés jelentőséget tulajdonítanak nagyobbára a szakemberek, minthogy a légkörből felveendő tápanyagok megtalálják az ugár nélkül is utjukat a földbe. Főczélja az ugarnak a változó hőmérséklet által előerendő fölöstása a tápanyagoknak és épen ez az, ami elérhető nagy mértékben a földégetés által is. Az agyagbani kovanyok természetes állapotukban nem támadatnak meg oly könnyen tömörített savanyok által sem, amiről alkalmilag meg lehet győződni ásvány-vegyelemzések nyomán is, hogyha azonban habár csak gyengén is égettetnek, minden savany könnyen fölösszik. Az ugár által ezen proceszus a nap hősege folytán mozdittatik elő — igaz ugyan, hogy egész természetserű terjedelmében — de csak lassan. A tűz hősege által is létrehozható ezen vegyészeti proceszus — nem ugyan egészen azon a növényeknek megfelelő tökéletes kiterjedésben, de a helyett gyorsabban.

A földnek égetését, illetőleg a hamuval való trágyázást nem lehet egyetemleges trágyázásnak tekinteni, mert nem minden talajnak és nem minden földnek, növénynek jó, sem az egyik, sem a másik, sem a kettő összevéve. A szivós, savanyu, nyirkos agyagföldet nem lehet eléggé gyakran égetni és az ilyenek mindenkor meg kellene legalább a tarlókat égetni; ellenben egy száraz homokos földön semminemű hasznát nem lehetne ennek észlelni. A here megkivánja a hamut minden földön, gumós és gabnanövények csak úgy

értékesítik, hogy ha a már meglevő tápanyagokra ingerlőeszköz gyanánt használtatik.

Egyáltalában nem szabad a hamuval való trágyázást a föld égetésével összetéveszteni, mert ez két egymástól különböző fogalmat tartalmaz magában, ugyannyira, hogy néha a hol az egyik ártana, a másik használna; ez ugyan ritka eset, de mégsem hagyandó figyelmen kívül. Hogy ha például egy homokos talajon — melynek az égetés inkább árt mint használna — herét akarunk a hamuval való trágyázás segítségével termelni, égersük el az erre szánt anyagot másutt és a kész hamut szórjuk ki a már kikelt herére, hogy ha lehet, nedves időben. Néha ellenben az olyan földet, melynek alkatrészeinél fogva a hamu ingerlő és erősen hajtó hatása kárára is lehetne, az égetés jótéteményében akarnánk részesíteni, hogy az ugart pótolja, az ilyen esetben száraz időben kell égetni, a mikor szél is fúj és aztán ennek időt engedni, hogy a mennyire lehet, a hamut lefújja.

Hogyha azonban az égetés által annak minden iránybani teljes hatását akarjuk elérni, akkor legjobb az erre szánt anyagot nedves időben, szécsendben a földön elteríteni, és a mikor ez oly arányban nyirkos, hogy csak lassan ég, meggyújtani, miáltal azt érjük el, hogy több a csapadék a légkörből és ennek folytán több és tartalomdusabb a hamu. Az égetés hatásait az által is lehet fokozni, hogy többször égetünk minden aratás után vagy előtt.

Az eddig az égetés és hamuval való trágyázás fölül mondottak vonatkoznak egészben csak a föllemített terményekre, egészen más-kép áll ez a dohánnyra vonatkozólag; amazokra nézve más hiányában az alkalmilag jól használható pó tápanyag, a dohány termelésénél azonban sok esetben tökéletesen semmi más által nem pótolható, sőt néha nélkülözhetlen arra nézve, hogy a kor követelményeinek megfelelő eredményt elérhessük. A dohánytermelés csak úgy versenyezhet magunknál jövedelmzésére nézve a többi terményekkel és versenyezhetünk megint mi a mi dohányunkkal a külfölddel, hogy ha nemcsak sok dohányt, de még inkább, vagy csakis úgy, ha jó dohányt termelünk és ezt csak úgy érhetjük el, hogy ha ujjonnan tört igen buja talajt égetünk.

M. Szalka, 1889. nov. 23 án

Hertzka J. Ottó.

A dohány Magyarországon.*)

I. ÁLTALÁNOS RÉSZ.

Magyarországon egészen az 1859. évig szabad dohánytermelés volt. Ekkor hozott be a monopolum s azóta mindig fennáll. Mióta monopolum van, azóta háromféle dohánytermelési módozat divik. És pedig 1-ször adatott engedély kisebb területre saját használatra való termelésre, melyért bizonyos díjat fizettek a kincstárnak; a termesztett dohányt maga a termelő fogyasztotta el; 2-ször vannak külkiviteli termelők. Az ezek által termesztett dohányt kizárólagosan néhány kereskedő, akiknek erre a kincstár engedélyt adott, vehette át. Ezek azután a dohányt kiszállították a külföldre és ott elárusították. 3-szor a főkontingenst képezik a kincstár részére termelők, kiktől a kincstár az egyes termelési vidékek szerint beosztott beváltó hivatalok utján vette át a dohányt.

Igy volt ez egészen addig, míg az 1887. évi XLIV. t. cz. hatályba nem lépett.

*) Lapunk fel szerkesztőjének a m. kir. gazdasági egyesület felkérésére folytán a párisi világkiállítás alkalmából tartott nemzetközi gazdaságkongresszus számára írt jelentése.

Ezen törvény, tekintettel a nagyon elharpódzott dohánycsempészetre, a saját használatra való termelést megszüntette. A külkiviteli termelés pedig néhány év óta annyira alászállott, hogy a kereskedők a termelőtől a dohányt a legolcsóbb ár mellett sem vehették át, miért is a külkiviteli termelés magától megszűnt, bár a törvény azt nem szüntette meg. Ugyanis azok, akik már évek óta külkiviteli termelésre kaptak engedélyt, a legujabb időkben azon vették észre magukat, hogy a kereskedők nem veszik a dohányt; a kincstárhoz nem vihették be a termést, minthogy ez csak azoktól veszi át a dohányt, akik az engedélyt a kincstári termelésre kérték. És így a külkivitel számára termelők kénytelenek voltak a kincstárhoz fordulni, hogy ezután neki termelheszenek. A kincstár, tekintettel arra, hogy a saját használatra való termelés megszüntetése folytán amugy is jelentékenyen megkisebbedett a termelésre engedélyezett terület, hogy ezen, eddig külkivitelre termelők helyzetén segítsen, ezeket is befogadta kincstári termelőknek az általuk eddig beültetett területnek kétharmad részére. Azon dohánytöbbletet, melyet ezen operáció folytán a kincstár nyer, a dohányjövődék az engedélyezett kereskedőknek fogja eladni, vagy részben egyes-nesen maga fogja a külföldön elárusítani.

Hogy a jelenlegi rossz viszonyok meg fognak javulni, erre alapos remény van, mert az országban élénk mozgalom indult meg a dohány okszerű termelésére nézve, oly mértékben, hogy eddig még soha oly általános érdeklődés a dohánytermelés iránt nem észleltetett. A termelő gazdák nagy része kezdi belátni, hogy csak úgy fog a dohánytermelés után szép jövedelemre szert tenni, ha a dohány kitűnő minőségben fog előállíttatni. És így maga a gazda arra tért, hogy csak olyan talajban kell a dohányt termelni, mely arra egészen alkalmas. Most már minden termelő tudja, hogy nem szabad rossz minőségű dohányt termelni, különösen nem szabad rossz égésű dohányt. A föld megmivelésére és a dohánynövény körüli teendőkre a legnagyobb gond fordítatik. Mindezen dolgokat különösen az 1887. évi XLIV. t. cz. hozta előtérbe, amennyiben ezen új törvény kizárja a dohánytermelésből mindazon talajokat, melyek a dohánytermelésre alkalmatlannak bizonyulnak és melyek a hosszas használat folytán kimerültek. Az engedélyezett területbe kiválasztatnak a legjobb talajokat, így adtak újabbán engedélyt Borsodmegyében, ahol eddig csak kevés dohány termeltetett és ahol kitűnő, a szivargyártáshoz alkalmas anyag terem. A kormány itt beváltó hivatalt létesített és kiterjesztette a termelést. Ezenkívül az új törvény elrendeli, hogy miképpen termeltesék a dohányt; hogy az fedél alatt száríttassék; megállapítja a szárító pajták mennyiségét a területhez mérten. Továbbá annak értelmében a jövődék vándortanítókat küld a dohánytermelési vidékekre, a beváltó hivataloknál mintatelepeket állíttat fel, hogy ezek folytán módot nyújtsanak a termelők-

Folytatása a mellékleten.

nek az okszerű eljárások elsajátítására. Nagy bajt okozott eddig, hogy a mag igen elfajzott, degenerálva lett. Ezen segítő a jövedék a mintatelepeken magot termesztett és ezen jó magot ingyen adja a termelőeknek. Egy szóval a dohányjövődék dicséretre méltó buzgalommal törekszik a jó dohány termelését előmozdítani, mely törekvésében maga a gazdaközönség is vele együtt működik, úgy, hogy teljes joggal számíthatunk arra, hogy dohánytermelésünk mihamarább kitűnő lesz, olyan, amilyen régebben volt. — Éghajlati viszonyaink és speciális talajunk képesítik Magyarországot arra, hogy világhírű dohányt termeljen. Majdnem minden dohánytermelési vidéken egy-egy speciális anyagot lehet előállítani. Egyik vidéken jó pipadohányt, másikon finom, különböző illatú és zamatu dohányetta-dohányt, egyes vidéken a páratlan muskatál dohányt, kerti leveleket, az ország nagy részében pedig a legjobb szivar-anyagot és szivar takarót termelhetünk, valamint burnótot is igen sok helyen.

A magyar dohány főnevei a következők: tiszavidéki, debreczeni, szegedi, pécsi, szuloki; ezek nehéz levelek elnevezése alatt ismeretesek; továbbá a finomabb pipadohányok előállítására szolgáló kerti és muskatál, végül a kapadohánylevelek.

A *tiszavidéki* levelek elnevezése alatt ismert dohánylevelek a következő megyékben termeltetnek: Heves, Borsod, Jász-Nagy-Kun-Szolnok megyékben és Pest-Pilis-Solt-Kis-Kun megye északi részén. Évi átlagos termelési földterület 22.380 kath. hold.

A *debreczeni* levelek leginkább Hajdu és Szabolcs megyében, s ezenkívül Zemplén, Beregh, Szathmár, Szilágy és Bihar-megyék egyes részeiben termeltetnek. Ezen dohánynem egyik kedvelt faja az ugynevezett szamosközi dohány, mely a Szamos folyó mentén és a Tisza s Bodrog folyók között (Bodrog-közön) termeltetik. Évi átlagos földterület a kincstár számára 30.370 kath. hold.

A *szegedi* dohánylevelek termelési körzetét Békés, Arad, Csanád, Csongrád, Torontál, Temes megyék nagy kiterjedésben, továbbá Pest-Pilis-Solt-Kis-Kun-megye déli, Bihar-megye nyugati és Bács-megye déli részei képezik. Évi átlagos ültetési terület a kincstár számára 37.100 kath. hold.

A *pécsi* dohánylevelek Tolnamegye területén teremnek. Évi átlagos földterület 2850 kath. hold.

A *szuloki* dohánylevelek Somogy-megyének és Szlavóniának a Dráva folyóval határos vidékein termeltetnek. Az átlagos évi ültetési terület a kincstár számára 3070 kath. hold.

A *finomabb pipadohányok* előállítására alkalmas kerti és muskatál-levelek a Mátra hegység déli alján, Heves-megyében nagyobb kiterjedésben, továbbá Komárom, Gömör, Zemplén, Arad, Temes és Tolnamegyék egyes részeiben, ezenkívül egyesült Maros-Torda, Háromszék, Fogaras és Alsó Fehérmegyékben. Évi átlagos termelési terület 7400 kath. hold.

Kapadohányt Hajdu, Szabolcs, Bihar és Zemplén-megyék lapályos részein termelnek. Évi átlagos ültetési terület 530 kathastrális hold.

(Folytatása következik.)

A dohánykérdéshez.

Irta: Schmitter Ágost, a strassburgi cs. dohánykezelőség műszaki igazgatója.

(Ötödik közlemény.)

Következő táblázat a különféle ágyak vetése, pikirozása stb. keletjét mutatja.

A melegnyak száma	A vetés keletje		Közép-ülső hőmérséklet	Nap, a melyen a maghüvely látható lett	A pikirozás keletje		A kivétel keletje	A napok száma, a vetéstől számlálva
	márc.	ápr.			márc.	ápr.		
1	16.	— 5	22.	8.	16.	62		
2	17.	— 1	23.	8.	17.	62		
3	18.	+13	24.	9.	17.	61		
4	19.	+9	26.	9.	17.	60		
5	20.	+7	27.	13.	17.	59		
6	20.	+7	27.	13.	20.	62		
7	21.	+8	28.	13.	20.	61		
8	21.	+8	28.	13.	20.	61		
9	22.	+2	április	18.	20.	60		
10	22.	+2	2.	18.	21.	61		
11	23.	+5	2.	19.	21.	60		
12	23.	+5	4.	19.	21.	60		
13	24.	+5	4.	19.	22.	60		
14	24.	+5	4.	19.	22.	60		
15	25.	+8	4.	19.	23.	60		
16	25.	+8	4.	19.	23.	60		
17	27.	+3	4.	29.	23.	58		
18	27.	+3	11.	29.	23.	58		
19	28.	+7	11.	29.	24.	58		
20	28.	+7	12.	29.	24.	58		
21	április	+8	14.	2.	24.	54		
22	1.	+8	14.	2.	24.	54		
23	1.	+8	14.	2.	24.	54		
24	1.	+8	14.	6.	24.	54		
25	6.	+10	18.	7.	27.	57		
26	6.	+10	18.	7.	27.	57		
27	6.	+10	18.	7.	27.	57		
28	11.	+9	18.	8.	31.	51		
29	11.	+9	18.	8.	31.	51		
30	11.	+9	18.	9.	31.	51		
31	11.	+9	18.	9.	31.	51		
32	11.	+9	18.	9.	31.	51		
33	11.	+9	18.	9.	31.	51		
34	11.	+9	18.	10.	31.	51		
35	11.	+9	18.	10.	június 7.	58		

Connecticut

Maryland

A mint fenti táblázatból kivehető, a pikirozás a már leirt módon már április 8-án kezdődött.

Azon czélből, hogy a palánták egymástól egyenlő távolságban álljanak, deszkát készítettem, melyet az előkészített ágyra nyomnak és ez által a sorok és az egyes lyukacsok, melyekbe az egyes palántákat bepikirozni kell, pontosan meg vannak jelölve.

Ezen deszka, véleményem szerint tetszős előnyvel bír, hogy 1-5r, a palántákat mindig egymástól egyenlő távolságban ültetik; 2-or, minden percben leltáratom készíthetem. 4-56 darab fért egy négyzetméterre.

A pikirozáshoz a gyárban intelligens lányokat választottam ki, kik a munkát gyorsan megtanulták.

Rövid idő alatt öt leány 10000 darabot pikirozott 10 órában.

A pikirozás után az ágyakat 2-3 napig deszkákkal befödtem.

E befödésnek mindig ellensége voltam. Meggátolták ugyan, hogy a nap a frissen pikirozott palántákra süssön, de a deszkákkal való befödés következtében igen kevés a levegő és a napvilág.

Ebben az időben több dohánytermelésükről híres falut, a heidelbergi és schwetzingi vidéken bejártam.

Szégényemre és elszázi létemre azt kellett tapasztalnom, hogy egyszerű parasztemberek javítások czéljából oly próbákat tettek, mit nálunk már 20 év óta elmulasztottak.

Igy például egy parasztnál ágyakat találtam a régi rendszer szerint és mellette új rendszer szerint készítetteteket is.

A régi rendszer szerint készült ágyak is már sokkal jobbak voltak, mint a mieink, mert nem feküsznek közvetlenül a földön.

A malátacsirkákkal kevert melegágyföld pedig egy 30 cm. magas állványra volt elhelyezve, mely a férgeknek és különösen a csigáknak, melyekről még szó lesz, az utat az ágyhoz megnehezíti.

Az új ágy igen olcsó ablakokkal volt befödve.

Ez ablakok egyszerű fenyőfakertből állottak, melyek fehér olajpapirossal voltak befödve.

A paraszt erre megmagyarázta nekem, hogy régi szalmával fűdött ágyakban, a fiatal palánták gyakran egy szalmaszáll alatt vannak, minek következtében világosságban szűkölködnek, a gaz pedig szabadon áll és nőhet, mely nehéz továbbá a tisztántartás és a gyomlálás.

Azután megmutatta nekem, hogy az olajpappal fűdött ágyakban levő összes palántáknak egyenlő mértékben jut világosság és levegő és hogy a gyomlálás könnyítve van stb. Már kézzel is érezhető volt az olajpapiros alatt, a melyre éppen a nap sütött, a magasabb hőmérséklet.

Egy másik paraszt még messzebbre ment; kereteit olajpapiros helyett finom fehér vászonnal (perkáli), mely szintén olajozva volt, vontá be.

Itt is pusztá kézzel érezhettem, hogy a hőmérséklet legalább 10 fokkal magasabb volt, mint a szabadban.

Midőn hazajöttem, munkásaimnak elmeséltem, hogy miket láttam és sajnáltam, hogy pikirozott palántáimnak befödésére ily ránkák helyett deszkákat alkalmaztam. Nem akartam még vászon és rámakért pénzt kiadni.

Másnap egy munkás javasolta, hogy gyakorlatlan rámakat készítsék és azokra könnyű pakoló vásznot, mely készletben volt, szegezzenek.

Ily módon keletkeztek a rámak, melyek annyi ültetvényesnek imponáltak és a minőket a szomszéd kertészek használnak.

(Befejező rész következik.)

VEGYESEK.

Mindazon tisztelt olvasóinkat, kiknek előfizetésük lejárt és még nem hosszabították meg előfizetésüket, igen kérjük, sziveskedjenek előfizetésüket megújítani, nehogy a lap szétküldésében fennakadás történjék.

Lápnok előfizetési ára:

Negyed évre	1 frt.
Fél évre	2 „
Egész évre	4 „

Az előfizetési pénzek legjobban postautalvánnyal lapunk kiadóhivatalához, Budapest, Podmaniczky-utca 1. szám alá intézendők.

Dohánytermelők naptára. Azt hiszünk, egy régóta érzett szükségnek fogunk eleget tenni, amidőn egy éppen a dohánytermelők számára készített naptárt fogunk a gazdaközönség kezébe adni. A naptár közölni fogja a dohánytermelés körüli teendőket, kezdve előlről egész végig. A naptárt a termelő folyton maga előtt tarthatja, zsebében is hordhatja és így abból tájékozást szerezhet magának, hogy mikor mit és miként kell tennie. De nemcsak ezt fogja hozni a naptár, hanem a fontosabb törvényeket és rendeleteket, melyek a dohánytermelést szabályozzák és sok egyebet is, ami igen gyakran jó szolgálatot tehet. Itt adjuk röviden tartalommatját:

Előszó. I. naptári rész: Napjegyzék az 1890. évről. — Január—Deczember. — Nevezetesebb kortani és csillagászati adatok az 1890. évről. — Csillagászati évszakok. — Természeti évszakok. — Nap és Holdfogyatkozások. — Uralkodó bolygó. — A névnapok betűrendben. II. Dohánytermelés: Az osztrák dohánytermelési rendszer dőhéjában. — Havi teendők a dohánytermelés körül. — Dohányjövédéki törvények és szabályok. — Dohányjövédéki ügyeket intéző kormányközégek és hivatalok. — Pénzügyminiszterium. — Dohányjövédéki központi igazgatóság. — Dohánybevaltó felügyelőségek. — Dohánybevaltó hivatalok. — Dohánygyári igazgatóságok. — Dohányraktarak. — Pénzügyi biztosságok. III. Közhasznú tudnivalók: Bélyegilleték — Bélyeg. — A régi mértékeknek új mértékekre való átszámítási táblázata. — Kamattáblázat. — Fizetés- és munkadíj kiszám. tábla. — Kivonat a postai szabályokból. — Osztrák-magyar sorsjegyek húzási napjai. — Külföldi sorsjegyek húzási napjai. — Vasuti zónadíj-szabás.

A naptár 1889. deczember közepén fog megjelenni. Ára 1 frt lesz. Előfizetéseket már most is elfogad lapunk kiadóhivatala. Csinos zsebkönyv alakjában, keménykötésben fog megjelenni. Ajánljuk olvasóink figyelmébe.

A bécsi kiállítás. Az 1890-ben Bécsben tartandó általános gazdasági és erdészeti kiállítás magyarországi rendező-bizottsága 1889. évi november hó 17-én délelőtt 10 órakor gróf Deseffy Aurél elnöke alatt ülést tartott. Az ülésen, melyen számos kiváló egyéniség volt jelen, bejelentették, hogy mely hazai gazdasági egyesületek nyilatkoztak hajlandóknak gyűjteményes kiállítás rendezésére. Az egyes kiállítási osztályok csoport-biztosai jelentést tettek eddigi működésükről. A minket különösen érdeklő dohánykiállításra vonatkozólag Graenzenstein Béla dohánykiállítási csoportbiztos a következő jelentést teszi:

Az egyes dohánytermelőket fel sem kell szólítani, mivel a termelők május 15-ig, mikor a csoport kiállítása kezdődik, úgy sem volnának abban a helyzetben, hogy dohánytermesztményeiket bemutatnassák. Az egész kiállítást a dohányjövédéki igazgatóság rendezi (Általános helyeslés) egy kollektív gyűjtemény bemutatása által akként, hogy az egyes dohánytermelők beváltásra kerülő dohányainak minőségét a termelő megnevezésével láttatnak el. Így felesleges minden hivatalos érintkezés a termelőkkel, legfeljebb magánaton szólítandók fel az egyes vidékek jeles dohánytermelői. A térdij költségeit is a dohányjövédéki igazgatóság viseli. (Általános helyeslés.)

A palánkai dohánybevaltóhivatal megszüntetése. A palánkai m. kir. dohánybevaltóhivatal t. évi október hó végéig felszavatott. (1889. november 15 én. (70.432. szám.)

A dohányveteli naplókval való mikénti elbírás tárgyában a m. kir. pénzügyminiszterium 1889. évi 78.326. szám alatt valamennyi pénzügyigazgatósághoz a következő körrendeletet intézte: „Az 1889. évi „Pénzügyi Közlöny“ 28. számában megjelent s a folyó évi augusztus 5-én 52.424. sz. a. kelt körrendelet folytán a m. kir. pénzügyigazgatósági számvevőosztályok a többek között a dohányveteli naplókat is közvetlenül a dohánybevaltási számszámvevőosztályokhoz küldik be. Minthogy a kifizetés előlege és egyéb kiadások vagy bevételek a dohánybevaltóhivatalok által is elkönyvelendők s a kifizetés megtörténte a naplókikk megjelölésével az előlegérvenyesítő könyvben általuk kitüntetendő, utasítatnak a kir. pénzügyigazgatóság számvevőosztályai, hogy a hozzájuk érkezett dohánybevaltási naplókat ezenül szabályszerű tárgyalás után az illetékes dohánybevaltóhivatalnak küldjék meg, ez utóbbiaknak állván kötelességükben az említett naplókat saját szempontjukból történt elbírás után azonnal a dohánybevaltási számszámvevőosztályhoz továbbítani.“

Ausztria dohánygyedárúsága. Az osztrák dohányjövédék vezérigazgatósága közzétette az 1888. év forgalmával szülő részletes jelentését. Néhány fontosabb tételt közlünk belőle. A központi hivatal személyezte 63 főből áll, akik együtt éve egy évre 87,450 frt. fizetést élveznek, illetőleg a működési és egyéb pótlékokkal együtt 119,650 frtot. A központi igazgatóságnak alvételét hivataloknál 290 alkalmazott van kiknek évi fizetése 335,538 frtot tesz ki. Összes kiadás tehát e czimen 455,180 frt. A szolgák száma 61, kiknek fizetése egy évre 30 012 frtra megy. Munkavezető és felügyelő volt 355, munkás pedig 3113 férfi, 30428 nő, továbbá 50—14 éven aluli gyermek, vagyis összesen 33,946 személy. Az 1888 évben előállított 19,876 métermázsa tubák, 202,703 métermázsa pipadohány, 15,066 métermázsa csavardohány, 67,472 métermázsa szivar és 9403 métermázsa cigareta, összesen tehát 332,519 métermázsa, míg az 1887. évben volt 316,828 métermázsa gyártmány vagyis 1888-ban 15,691 m. mázsával több. A gyártmányokból összesen eladtott 1888. évben 310,703 métermázsa, melyért befolyt 76,295,366 forint. Jövedelemként fennmarad 49,026.107 frt. s ehhez hozzászámítva még a készlet értékét, összesen kitesz 51,745,867 frtot.

A békés-csabi dohánybevaltó hivatal érdemes főnöke, Kohányi Róbert ur, lapunk érdekében az ötvetkező n eleg hangu körlevelet intézte az ottani hivatal körzetébe eső községek előjáróihoz: »Ámbár a dohánytermelés terén utóbbi időben méltánylát érdemlő haladás észlelhető, még sem tagudhatjuk, hogy a termelés intenzitás tekintetében korántsem érte el azon színvonalat, melyen azt mindazok, kik hazánk kulturális haladásában

keresik anyagi jólétünk egyik fő forrását, látni öhajják. Az állam a maga részéről mindent elkövet, hogy ezen fontos gazdasági ágat, virágzása legmagasabb fokára emelje; támogatják ezen törekvésében a gazdasági egyesületek, tanintézetek, valamint a napi sajtó is, a mennyiben a dohány-termelés körül felmerülő minden mozzanatot fejtegetés és megvitátás tárgyává teszi.

Különösen fontos szerep jutott e téren a „Magyar Dohány-újság“-nak, mely egyenesen és kizárólag a dohány termelés okoszu fejlődését tűzte ki feladatául. Ezen czéltól áthatva népszerűen irt czikkeivel és értekezéseivel nem csekély mértékben költötte fel az érdeklődést ezen gazdasági ág iránt ott is, hol eddig az a legridegebb közönnnyel állott szemben. E lap nem csak, hogy a doh. termelés körüli munkálatoakat a maga idejében s illelet azok sorrendje szerint tárgyalva oktatólag és tanácsadólag igyekszik a termelőkre hatni, s őket saját érdekükben a haladásra serkenteni, hanem e mellett még a dohányjövédék vonatkozó minden törvényt, szabályt, és felsőbb intézkedést közölve és megmagyarázván, a termelőt, kiknek nem mindig van alkalma a rendeletekről a hivatalos lapok utján tudomást szerezni, ezeket figyelmezzé teszi, s így őket a jövédéki szabályok betartása körül is a helyes utra tereli.

A mennyiben a dohánytermeléssel foglalkozó köznépre, kiknek a buzdítás és oktatásra nézve leginkább szüksége van, senkisémm gyakorolhat oly üdvös befolyást, mint a község előjárói, kik a közigazgatási tekintetben reájok bízott községnek mintegy vezetői és érdekeiknek közvetlen képviselői, azon kérelemmel fordulok a fent czimzett községi előjáróságokhoz, miszerint az ottani dohány termelők előtt a „Magyar Dohány-újság“ czéllját kifejtve, őket a lap előfizetésére buzdítani és így a maga részéről ez uton is a dohánytermelés ügyét támogatni sziveskedjék. B.-Csaba november hóban 1889. *Kohányi Róbert*, dohánybevaltó hivatali kezelő.

Megjelent a „Fatenyészési Lapok“ a faiskolagy. fatenyészés, gyümölcsészet és kertészet szakközlönyének 4. száma következő érdekes tartalommal: A magyar kir. államasvutak igazgatósága és a vasuti vonalak befektetése. Az eperfékák átültetése a magiskolából a faiskolába. Őszi munkálatok a gyümölcsösben. A téli nemesítésről (ábrával). A melegágyakról (ábrával). Vegyesek. Irodalom. Szerkesztői üzenetek. Hirdetések. Tárca: A baromfityenésztő országos egyesület (2 árcképpel). A kassai gazdasági tanintézet. A lap megjelen havonként kétszer és előfizetési ára egy évre 3 frt, félévre 1 frt 50 kr. mely összege a kiadóhivatalba Ujpestré küldendő. Ujjonnan belépő előfizetők, kik egy egész évi előfizetési díjat úgyzerre beklüdenek az újévig megjelölt számokat díjtalanul kapják.

Szerkesztői üzenetek.

Dr. Nyáry F. tanár urnak. N.-B e c s k e r e k. Becses sorait vettük és levélben válaszoltunk. — K. R. urnak. B.-C s a b a. Ilyen fel fogás és ügybuzgalomnak kell, hogy eredménye legyen. Vajha eljárását mindannyian követnének mások is. — M. A. urnak. Debreczen. Mult üzenetünk talán nem vette észre? — Z. J. urnak. H.-S a m s o n. Talán nem természet már dohányt?

A gyűjtőlevelet, melyet jelen számunkhoz t. vidéki olvasóink számára melléklentük, igen ajánljuk szives jóakaróink figyelmébe. Aki érdemesen tartja lapunkat becess támogatására, sziveskedjék ismerősei körében terjesztani aláírás végett a gyűjtőlevelet és azután azt hozzánk beklüdeni.

Azon t. bevaltóhivatalokat, melyeknél még tavalyról maradt az A m b r u s-féle dohánytörvények füzetéből egy rész, tszetelet kérjük, hogy most majd a közeledő dohánybevaltások alkalmával azokat ismét elővenni és a dohánytermelőknak ajánlani sziveskedjenek.